

ПУБЛІЧНЕ АДМІНІСТРУВАННЯ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ: ІНСТИТУЦІЙНИЙ ВИМІР ТА СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ

MECHANISMS OF CONTROL AND SUPERVISION IN THE FIELD OF ENVIRONMENTAL PROTECTION: NATIONAL AND INTERNATIONAL EXPERIENCE

Оксін В.Ю., д.ю.н., професор,
професор кафедри публічного управління, адміністрування та права
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Левченко Д.С., PhD в галузі право,
старший викладач кафедри менеджменту та інноваційного розвитку
Бізнес-школа КРОК

Костенко І.В., к.ю.н., науковий співробітник
Науково-дослідний інститут державного будівництва та місцевого самоврядування
Національної академії правових наук України

У статті визначено публічне адміністрування як цілеспрямовану, організовану та мультифункціональну діяльність суб'єктів публічної влади та делегованих ними інституцій, що здійснюється на основі законодавства та спрямована на реалізацію публічної політики, забезпечення прав, свобод та законних інтересів громадян, надання суспільно значущих послуг і підтримання збалансованого розвитку держави та громадськості у різних сферах суспільного життя.

Розкрито, що у новітньому інституційному вимірі публічне адміністрування постає як ключовий механізм інтеграції публічної влади, суспільства та міжнародного середовища з метою забезпечення сталого розвитку й задоволення публічних інтересів. Визначено, що інституційність публічного адміністрування має бути побудовано з урахуванням: 1) правової визначеності; 2) політичного та стратегічного значення; 3) соціальної природи; 4) організаційно-управлінського аспекту; 5) ціннісного виміру.

Акцентовано увагу, що сучасне публічне адміністрування в Україні у воєнних умовах набуло якісно нового змісту, поєднуючи класичні правові та управлінські засади з потребою оперативного реагування на безпекові виклики. Ключовим завданням новітнього публічного адміністрування в Україні стає налагодження ефективної взаємодії між військовими адміністраціями, органами виконавчої влади, місцевим самоврядуванням та громадянським суспільством. Новітнє публічне адміністрування в умовах війни є комплексним інститутом кризового врядування, що поєднує правові, організаційні й безпекові механізми, забезпечуючи управління ресурсами, якісними послугами та стійкість держави та її здатність до відновлення.

Розкрито, що однією з особливостей реалізації публічного адміністрування в умовах сталого розвитку є стратегічний характер (необхідність довгострокового планування, прогнозування ризиків, економічна результативність та безпека). Окремою специфікою публічного адміністрування в умовах сталого розвитку в Україні визначено інтегративність системної взаємодії між усіма секторами – оборони, національної безпеки, освіти, охороною здоров'я, культурою, інноваціями, транспортом та енергетикою. Підкреслено, що Україна стикається з фінансовими труднощами, водночас кризи відкривають можливості для оновлення системи публічного адміністрування через цифровізацію публічних сервісів, застосування відкритих даних, використання інструментів електронної демократії та прозорих механізмів прийняття рішень.

Ключові слова: воєнний стан, громадськість, інститути, органи державної влади, публічні інтереси, сталий розвиток, стратегія, публічне адміністрування.

The article defines public administration as a purposeful, organized and multifunctional activity of public authorities and their delegated institutions, carried out on the basis of legislation and aimed at implementing public policy, ensuring the rights, freedoms and legitimate interests of citizens, providing socially significant services and maintaining balanced development of the state and the public in various spheres of public life.

It is revealed that in the new institutional dimension, public administration appears as a key mechanism for integrating public authorities, society and the international environment in order to ensure sustainable development and meet public interests. It is determined that the institutionality of public administration should be built taking into account: 1) legal certainty; 2) political and strategic significance; 3) social nature; 4) organizational and managerial aspect; 5) value dimension.

It is emphasized that modern public administration in Ukraine in wartime conditions has acquired a qualitatively new content, combining classical legal and managerial principles with the need for an operational response to security challenges. The key task of modern public administration in Ukraine is to establish effective interaction between military administrations, executive authorities, local self-government and civil society. Modern public administration in wartime conditions is a complex institution of crisis management, combining legal, organizational and security mechanisms, ensuring resource management, quality services and the stability of the state and its ability to recover. It is revealed that one of the features of the implementation of public administration in conditions of sustainable development is its strategic nature (the need for long-term planning, risk forecasting, economic efficiency and security). A separate specificity of public administration in the context of sustainable development in Ukraine is the integrative nature of systemic interaction between all sectors – defense, national security, education, healthcare, culture, innovation, transport and energy. It is emphasized that Ukraine faces financial difficulties, while crises open up opportunities for updating the public administration system through the digitalization of public services, the use of open data, the use of e-democracy tools and transparent decision-making mechanisms.

Key words: war, public, institutions, government bodies, public interests, sustainable development, strategy.

Актуальність теми. В умовах повномасштабної війни виникає гостра необхідність у трансформації публічного адміністрування в Україні. Досвід України нині є унікальним, адже при кризовому військовому стані, органи влади та громадськість реалізує публічне адміністрування, та навіть намагається забезпечити умови сталого розвитку. Публічне адміністрування виступає ключовим інструментом інтеграції Цілей сталого розвитку у національну політику, сприяючи

формуванню ефективної системи врядування, заснованої на принципах прозорості, відповідальності та інклюзивності. З урахуванням відповідних умов, досить важливо визначити інституційні виклики, оптимізувати правове забезпечення та забезпечити адаптацію України до глобальних тенденцій і внутрішніх трансформацій.

Огляд останніх досліджень. Публічне адміністрування, як загальна категорія адміністративного права, ана-

лізувалася такими науковцями як: Д. Журавльов, В. Зуй, І. Кравець, О. Кузьменко, А. Нікітін, К. Пастух, Т. Семенчук, В. Сухарніков, Н. Христинченко, І. Шопіна та іншими.

Однак, в умовах системної реалізації моделі сталого розвитку, з врахуванням військових, економічних та політичних реалій України, модель публічного адміністрування потребує більш комплексного аналізу в напрямку вивчення інституційного виміру та новітніх стратегічних пріоритетів.

Мета статті полягає в тому, щоб комплексно проаналізувати інституційний вимір та стратегічні пріоритети реалізації новітнього публічного адміністрування в контексті сталого розвитку в Україні.

Методологія дослідження. У статті використано системний підхід для розгляду публічного адміністрування як складної системи, метод аналізу та синтезу для вивчення складових інституційного середовища та подальшого їх узагальнення у цілісну систему, та методи індукції та дедукції – для виділення напрямків реформування до загальної концепції публічного адміністрування.

Виклад основних положень. Для початку дослідження новітнього публічного адміністрування в контексті сталого розвитку в Україні слід проаналізувати наукові позиції загального поняття «публічне адміністрування». Семенчук Т.Б. визначає публічне адміністрування як метод управління, який з одного боку забезпечує надання суспільству послуг щодо законодавства, з іншого боку – реалізацію обраного типу політики, яку втілюють державні службовці, яким було делеговано повноваження під час волевиявлення народу на виборах, як в межах країни так і закордоном, у всіх напрямках її прояву. Публічне адміністрування як механізм, який з одного боку забезпечує надання суспільству послуг щодо законодавства, з іншого боку – реалізацію обраного типу політики, яку втілюють державні службовці, яким було делеговано повноваження під час волевиявлення народу на виборах, як в межах країни, так і закордоном, у всіх напрямках її прояву [1, с. 385-390]. О. Кузьменко трактує публічне адміністрування як діяльність публічної адміністрації щодо задоволення загальних публічних інтересів соціуму [2, с. 24]. Шляхом етимологічного аналізу терміну «публічне адміністрування» О. Дрозд та Л. Сорока визначили його як управління суспільними процесами, що здійснюється народом або за його безпосередньої участі. Авторами з'ясовано, що «публічне адміністрування» має зарубіжне походження, тому національна наука не має єдиної точки зору на її категоріальне значення [3, с. 75].

Публічне адміністрування, з позиції Д. В. Журавльова, Н. П. Христинченко, І. М. Шопіної, є багатогалузевою категорією, наповненість якої детермінується методологічним апаратом різних наук: теорії адміністративного права, науки державного управління, соціальної філософії, організаційної психології тощо. У межах кожної з галузей наукових знань робляться спроби виробити визначення поняття публічного адміністрування відповідно до актуальних для кожної науки цілей. Поняття публічного адміністрування вчені розглядають у широкому та вузькому аспекті. У широкому аспекті публічне адміністрування – це діяльність суб'єктів публічного права, спрямована на підтримання та розвиток оптимального стану суспільних відносин різної спрямованості (економічних, соціальних, інформаційних, освітніх, екологічних, аграрних тощо) в державі та територіальних громадах, що досягається завдяки використанню адміністративних інструментів (нормативно-правових та адміністративних актів, адміністративних договорів, стратегічних та оперативних планів, фактичних дій публічних адміністраторів). Широке розуміння публічного адміністрування відображає стратегічний рівень публічної політики і дає змогу усвідомити призначення публічного адміністрування у державі і суспільстві, його місію та візію [4; 5; 6, с. 27-31]. В. Зуй

вважає, що публічне адміністрування – це планомірно-організована владна діяльність органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, яка виражається у виконанні чинного законодавства шляхом прийняття відповідних рішень та надання встановлених законом адміністративних послуг [7, с. 102].

Загалом, можна узагальнити, що публічне адміністрування – це цілеспрямована, організована та мультифункціональна діяльність суб'єктів публічної влади та делегованих ними інституцій, що здійснюється на основі законодавства та спрямована на реалізацію публічної політики, забезпечення прав, свобод та законних інтересів громадян, надання суспільно значущих послуг і підтримання збалансованого розвитку держави та громадськості у різних сферах суспільного життя. Публічне адміністрування поєднує стратегічне формування державної візії та місії публічної влади з практичною реалізацією адміністративних рішень та сервісів, інтегруючи інструменти права, управління, соціальної комунікації й організаційної діяльності.

Публічне адміністрування є однією із складових, на яких ґрунтується відповідальна державна політика та урядові програми. Особливо це стосується розробки та реалізації стратегій розвитку держав і глобальної співпраці: визначення основних проблем, планування, організації і координації міжнародних заходів, управління урядовими діями. Публічне адміністрування – соціальне явище, притаманне всім націям, незалежно від типу їх урядової системи [8, с. 105].

Сучасна наука адміністративного права розглядає публічне адміністрування як багатовимірний інститут, що поєднує політико-правові, соціальні та організаційні складові. У новітньому інституційному вимірі публічне адміністрування постає як ключовий механізм інтеграції публічної влади, суспільства та міжнародного середовища з метою забезпечення сталого розвитку й задоволення публічних інтересів.

Інституційність публічного адміністрування має бути побудовано з урахуванням:

- 1) правової визначеності, що спрямована на реалізацію публічної політики, яка набуває легітимності на основі правових норм, прийнятих у демократичний спосіб;
- 2) політичного та стратегічного значення, що є невід'ємними елементами формування й реалізації державної політики, визначення пріоритетів суспільного розвитку, розробки довгострокових програм та стратегій;
- 3) соціальної природи, спрямованої на задоволення колективних потреб та публічних інтересів;
- 4) організаційно-управлінського аспекту з чітким структуруванням органів влади, розподілом компетенцій, застосування управлінських технологій та процедур;
- 5) ціннісного виміру для реалізації прав і свобод людини, утвердження демократичних принципів, забезпечення справедливості й публічного блага.

При формуванні новітнього публічного адміністрування слід враховувати і принципи ЄС, що мають наблизити нашу державу до європейських стандартів та втілити у сферу публічного управління правила відносин між владою та особою, які відповідають найкращим зразкам адміністрування європейських країн [4, с. 110-118].

Окрім принципів ЄС слід враховувати те, що в умовах воєнного стану доступ до публічної інформації став надзвичайно важливим правовим інструментом, здатним врятувати життя та вберегти здоров'я людини. Завчасне інформування громадян про загрозу нападу, окупації може сприяти своєчасній евакуації населення, запобіганню гуманітарним катастрофам та вчиненню злочинів проти людяності, геноциду російськими війни. В умовах воєнного стану багато державних сервісів призупинили роботу або працюють з обмеженнями як через загрозу національній безпеці, так і через відсутність реальної можливості належного функціонування [4, с. 110-118].

Справді в умовах воєнного стану зростає важливість оптимізації процесів управління державою. Це ставить нові виклики перед системою публічного адміністрування в Україні. Передусім необхідно налагодити ефективну взаємодію між органами державної влади в особі військових адміністрацій і військового командування з органами місцевого самоврядування та інститутами громадянського суспільства задля подолання наявних інституційних проблем, які не сприяють адаптації країни до умов воєнного стану. До таких проблем, зокрема, належать інституційні прогалини в нормативно-правовому забезпеченні адміністративно-територіальної реформи, неналежне із запізненням реагування органів місцевої влади на нагальні проблеми, пов'язані з евакуацією населення, проведенням мобілізаційних заходів, вивезенням матеріальних цінностей та службової документації, а також опортуністична поведінка окремої частини населення [5, с. 157-166].

Сучасне публічне адміністрування в Україні у воєнних умовах набуло якісно нового змісту, поєднуючи класичні правові та управлінські засади з потребою оперативного реагування на безпекові виклики. Якщо у мирний час публічне адміністрування передусім орієнтоване на забезпечення прав громадян, надання адміністративних послуг та реалізацію стратегій розвитку, то під час війни інституційний вимір публічного адміністрування виходить на рівень захисту життя і здоров'я населення, збереження державності та підтримання стійкості суспільства.

Ключовим завданням новітнього публічного адміністрування в Україні стає налагодження ефективної взаємодії між військовими адміністраціями, органами виконавчої влади, місцевим самоврядуванням та громадянським суспільством. Новітнє публічне адміністрування в умовах війни є комплексним інститутом кризового врядування, що поєднує правові, організаційні й безпекові механізми, забезпечуючи управління ресурсами, якісними послугами та стійкістю держави та її здатність до відновлення.

Окрім того, модернізація публічного управління та адміністрування в Україні можлива за умов забезпечення ефективного функціонування їх механізмів. Незважаючи на те, що органами публічної влади визначаються стратегічні цілі, пріоритети, завдання, ухвалюються важливі управлінські рішення, які спрямовані на задоволення потреб регіонів, територіальних громад, їх громадян, сучасні тенденції вказують на необхідність вирішення соціально-економічних і екологічних проблем завдяки удосконаленню публічного управління та адміністрування, зокрема в забезпеченні сталого розвитку [9, с. 186-206].

Дискусії про баланс між безпековими факторами, економічним розвитком і міжнародним захистом навколишнього середовища, які почалися ще в 1970-х роках [10, с. 130]. Результатом довготривалих дискусій в рамках роботи ООН та його комітетів було прийняття Цілей сталого розвитку (далі – ЦСР), також відомі як Глобальні цілі, були ухвалені Організацією Об'єднаних Націй у 2015 році як універсальний заклик до дій щодо скорочення бідності, захисту планети та забезпечення того, щоб до 2030 року усі люди жили в мирі і достатку. 17 Цілей взаємодоповнюють одна одну: дії в одній сфері також впливають на результати в інших, тому в розвитку мають бути збалансовані соціальна, економічна та екологічна стійкість. Країни зобов'язалися визначати пріоритетність прогресу для тих країн і спільнот, які найбільше відстають. ЦСР мають на меті покласти край бідності, голоду, СНІДу та дискримінації жінок і дівчат. Для досягнення ЦСР у кожному контексті необхідні творчі підходи, ноу-хау, технології

та фінансові ресурси всього суспільства [11]. Підтримуючи Цілі сталого розвитку, Президент України проголосив Указ «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» від 30 вересня 2019 року № 722/2019, відповідно до якого, Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року є орієнтирами для розроблення проектів прогнозних і програмних документів, проектів нормативно-правових актів з метою забезпечення збалансованості економічного, соціального та екологічного вимірів сталого розвитку України [11; 12].

Сталий розвиток є важливим аспектом суспільного життя, який задовольняє поточні потреби, не ставлячи під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти власні потреби. Це дає новий спосіб осмислення та управління людським впливом на світ, який може генерувати довготривалі позитивні результати для більшої користі для людини і суспільства в цілому. Концепції сталого розвитку обговорюються та аналізуються з різних теоретичних точок зору. Вони показують складність вибору правильних дій у напрямку сталого розвитку. Незважаючи на значні міжнародні зусилля, зокрема ухвалення Цілей сталого розвитку ООН, багато країн стикаються з труднощами у реалізації цих принципів через фінансові, політичні та соціальні бар'єри. В Україні, хоча й здійснюються кроки у напрямі адаптації Цілей сталого розвитку до національних умов, ефективність впровадження залишається обмеженою. Серед основних викликів – недостатнє фінансування, неузгодженість політики з глобальними цілями, низька якість даних для моніторингу та інклюзивність процесу [13; 14, с. 415-422].

«Сталий розвиток» – комплексне поняття, і реалізувати його у будь-якій окремо взятій галузі неможливо. Це можна здійснити лише за умови системного взаємозв'язку між усіма блоками (економічним, соціальним, демографічним, культурологічним, технологічним, технічним, транспортним, екологічним, безпековим тощо) кожної геосоціосистеми. В основі цього поняття лежать такі складові як збереження довкілля, гармонійне поєднання економічного, соціального та екологічного розвитку; баланс технологічного та економічного розвитку, координація зусиль всієї спільноти для досягнення сталого розвитку, взаємозв'язок поколінь, провідна роль держави в забезпеченні сталого розвитку тощо [13, с. 163].

Загалом, сучасні трансформаційні процеси в Україні зумовлюють необхідність оновленого погляду на сутність та інституційний вимір публічного адміністрування, особливо в контексті впровадження принципів сталого розвитку. Цілі сталого розвитку є глобальним орієнтиром для України, інтегруючи завдання у власну систему управління в умовах повномасштабної війни [14].

Однією з особливостей реалізації публічного адміністрування в умовах сталого розвитку є стратегічний характер (необхідність довгострокового планування, прогнозування ризиків, економічна результативність та безпека).

Окремою специфікою публічного адміністрування в умовах сталого розвитку в Україні є інтегративність системної взаємодії між усіма секторами – оборони, національної безпеки, освітою, охороною здоров'я, культурою, інноваціями, транспортом та енергетикою. Розуміючи, що досягнення Цілі сталого розвитку вимагає фінансових ресурсів, Україна стикається з труднощами, водночас кризи відкривають можливості для оновлення системи публічного адміністрування через цифровізацію публічних сервісів, застосування відкритих даних, використання інструментів електронної демократії та прозорих механізмів прийняття рішень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Семенчук Т. Б. Сутність категорії "публічне адміністрування" та передумови її формування. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2013. Вип. 42. С. 385-390.
2. Кузьменко О. В. Правова детермінація поняття "публічне адміністрування". *Юридичний вісник*. Повітряне і космічне право. 2009. № 3. С. 20-24.
3. Дрозд О. Ю., Сорока Л. В. Публічне адміністрування, судова влада та громадянський контроль. *Юридичний науковий електронний журнал*, 2023. № 2. С. 75-77.
4. Сухарніков В. Публічне адміністрування в Україні: виклики сучасності. Публічне управління: концепції, парадигма, розвиток, удосконалення. 2024. Вип. 10. С. 110-118.
5. Нікітін А. А. Здійснення публічного адміністрування під час дії правового режиму воєнного стану: теоретичні та практичні аспекти. *Юридичний бюлетень*. 2022. Вип. 27. С. 157-166.
6. Журавльов Д. В., Христинченко Н. П., Шопіна І. М. Мета та поняття публічного адміністрування як змістоутворювальні категорії адміністративного права. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія : Юридичні науки*. 2023. № 9. С. 27-31.
7. Зуй В. В. Окремі теоретичні аспекти поняття та сутності публічного адміністрування. *Право та державне управління*. 2017. № 4(1). С. 98-102.
8. Кравець І. В. Глобальна архітектура інститутів публічного управління та адміністрування. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 7. С. 105-109.
9. Пастух К. В. Публічне управління та адміністрування в забезпеченні сталого розвитку територій: теоретико-організаційний аспект. *Науковий вісник: державне управління*. 2022. № 1. С. 186-206.
10. Сорока Л. В. Стійкий розвиток космічної діяльності як основа економічного розвитку країни. *Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління*, (2(8)), 130-136. [https://doi.org/10.32689/2617-9660-2020-2\(8\)-130-136](https://doi.org/10.32689/2617-9660-2020-2(8)-130-136).
11. Цілі Сталого Розвитку: Україна: Національна доповідь 2017. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. 2025. URL: <https://me.gov.ua/view/22e86f94-a9dd-421e-adcb-e38748a4b7cb>
12. Указ Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» від 30 вересня 2019 року № 722/2019. *Верховна Рада України*: офіційний веб-сайт. 2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>
13. Турченко О. Г. Щодо поняття "сталий розвиток". *Актуальні проблеми права: теорія і практика*. 2017. № 1. С. 157-169.
14. Сабовчик А. Визначення поняття та цілі сталого розвитку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія : Право. 2024. Вип. 86(5). С. 415-422.
14. Що таке Цілі сталого розвитку? ПРООН в Україні: офіційний веб-сайт. 2025. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/tsili-staloho-rozvytku>